

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ У СЕРЕДНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ ТА США

Юлія Загребнюк, к.пед.н., старший викладач

*Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

Метою дослідження є характеристика тенденцій профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх школах України та США. Як показує аналіз останніх досліджень та публікацій, основною відмінністю між станом професійного самовизначення школярів у США та Україні є те, що українські педагоги ще не можуть переорієнтуватися від роботи з колективом класу до роботи з учнями як з особистостями. Частково це спричинено тим, що у школах великі класи: звичайно, якщо в класі 25–30 дітей, а урок триває лише 45 хвилин, то, відкинувши етапи привітання, перевірки домашньої роботи, пояснення нової теми, роз'яснення нового домашнього завдання, певні організаторські моменти – то виявляється, що часу на кожного учня ніяк не вистачає. В американських школах подібних проблем немає, максимум 12 дітей (у різних штатах можливі незначні відхилення, тобто на кілька учнів більше чи менше, але переповнених класів немає).

Іншою проблемою, яка стоїть на шляху до успішного професійного самовизначення є те, що школа недостатньо тісно зв'язана з батьками учнів. Знову ж таки, у Сполучених Штатах Америки подібних ситуацій нема: школа зі свого боку робить все можливе, щоб залучати батьків та співпрацювати у вихованні дітей, а свідомі батьки часто відвідують школу, свята та зустрічі, які вона організовує, спілкуються з учителями, цікавляться успішністю своїх дітей, або відвідують електронні сторінки школи, де навчаються їх діти.

Ще однією болючою темою для українських шкіл є стан науково-методичного забезпечення. Не є секретом, що сучасна українська шкільна освіта недостатньо адаптована до потреб учнів, не створює необхідних умов для надання їм можливостей для вибору професії та для самовизначення. Отже, необхідно створювати умови для вияву потенційних можливостей учня, викликати та стимулювати в нього мотивації досягнень у навчальній та інших сферах діяльності.

Останнім часом прикрою є ситуація науково-методичного супроводу у селі, адже ліцеї, гімназії, колегіуми, спеціалізовані школи з'являються та функціонують здебільшого у містах. Це перешкоджає рівному доступу до якісної шкільної освіти, яка сприяє успішному професійному самовизначенню школярів.

Гострим є також питання розроблення програм базових, профільних і спеціальних курсів, відповідних підручників, засобів навчання, які обов'язково повинні враховувати потреби шкіл та учнів. Складність вбачається у тому, що зміст профільних і базових курсів відрізняється не тільки за обсягом навчального матеріалу, а й способами його впорядкування, ступенем співвідношення між теоретичними й емпіричними знаннями. Обсяг знань школяра має бути для його подальшого успішного навчання чи праці. Насправді дуже багато особливостей

необхідно враховувати при створенні програм і підручників для реалізації професійного самовизначення школяра в Україні.

Ще однією науковою проблемою є допрофільна підготовка учнів. У розвинених європейських країнах та в США допрофільному етапові приділяють дуже велику увагу. В Україні ж, на жаль, ще не до кінця усвідомили його важливість. На етапі, який передує профільному навчанню, необхідно створити умови для випробування учня в різних видах навчальної діяльності, яка має здійснюватись на діагностичній основі і мати за мету виявлення професійної орієнтації учнів, переважаючих нахилів школярів у різних галузях знань, а також формування інтересів, потреб та самоосвіти.

Школи в США самі можуть вибирати навчальні плани і програми, при цьому враховується специфіка класів та інші особливості. Для кожного навчального предмета розробляється навчальна програма, що визначає його зміст, розділи, теми, види робіт, ілюстративний матеріал. Українські ж школи не мають таких широких можливостей вибору, навчальні плани та програми чітко окреслені у відповідних державних освітніх наказах та постановах. Особливе значення у професійному самовизначенні американських школярів мають курси за вибором (елективні курси) – це курси профільного доповнення, які поглиблюють та розширюють межі профільних предметів, розвивають і доповнюють їх зміст (деякі з них інтегрують зміст). Курси за вибором повинні задовольняти інтереси учнів. Цей тип навчальних курсів має входити до обов'язкової частини розкладу. Курси за вибором можуть обиратись не тільки згідно з обраним профілем, а й за власним бажанням учня, який хоче поглибити власні знання з певних дисциплін. Наприклад, учень, що обрав поглиблений гуманітарний профіль, може обрати курс за вибором з економіки, інформатики тощо. Вводячи в шкільну освіту елективні курси, необхідно враховувати, що мова іде не тільки про програми і навчальні посібники, але й про всю методичну систему навчання курсам в цілому.

Елективні курси пов'язані, перш за все, із задоволенням індивідуальних освітніх інтересів, потреб і нахилів кожного школяра. Саме вони є важливим засобом побудови індивідуальних освітніх програм, так як найбільшою мірою пов'язані з вибором кожним школярем змісту освіти в залежності від його інтересів, здібностей, наступних життєвих планів. Елективні курси ніби “компенсують” у деякій мірі достатньо обмежені можливості базових і профільних предметів у задоволенні різноманітних освітніх потреб школярів.

Отже, характеристика тенденцій профорієнтаційної роботи в загальноосвітніх школах України та США дає підстави стверджувати, що українська школа використовує лише окремі елементи профорієнтаційного спрямування, не враховує потреби країни в кадрах, педагогічні працівники посередньо поінформовані про соціально-професійні орієнтири своїх вихованців. Це є однією з причин низької готовності сучасних школярів до ефективного професійного самовизначення.

Ключові слова: *тенденції, професійне самовизначення школярів, середні навчальні заклада, США, Україна.*